

BIZTOSÍTÁSI PIAC, SZERZŐDÉSI SZABÁLYOZÁS, REALITÁSOK

Dr. Takáts Péter (CSc, c. egyetemi tanár, ELTE ÁJK Jogi Továbbképző Intézete, ügyvezető igazgató, RENOMIA Biztosítási Alkusz Kft.), Peter.Takats@renomia.hu

ÖSSZEFOGLALÓ

A tanulmány az 1959. évi és a hatályos, 2013. évi Polgári Törvénykönyv biztosítási szerződési szabályozása módszerének és piaci hátterének összehasonlításával igazolja, hogy a hatályos Ptk. komplex, a B2B és a B2C viszonyokat elkülönítő, az előbbi körben diszpozitív megoldása a versenypiac követelményeinek jobban megfelel. A gyakorlatban mégis az tapasztalható, hogy a piac számszerű növekedése ellenére a diszpozitív szabályozástól várt széles körű termékfejlesztés nem indult be, a rugalmas szabályozás adta lehetőségekkel a piaci résztvevők nem élnek. A szerző ennek okait elemezve említi a korábbi Ptk. és a merev, adminisztratív fókuszú gépjármű-felelősségbiztosítási törvény párhuzamos jelenlétét, egyes esetekben a megszorító felügyeleti értelmezési gyakorlatot, illetve az ezekkel összefüggő jogszociológiai következményeket, azonban végkövetkeztetése az, hogy a jelenség alapvetően a magyar biztosítási piac tökéletlen működésével, a valódi verseny akadályaival és a piaci viszonyokba történő állami beavatkozás adta bizonytalansággal magyarázható.

SUMMARY

The study compares the methods of the regulation and the respective market background of the insurance contract rules in the Civil Code of 1959 and the Civil Code of 2013, currently in force. It is demonstrated that the complex approach of the 2013 legislation, by differentiating between the B2B and B2C areas and by the dominance of non-mandatory rules in the former, is more suitable in a competitive market economy. In the practice, however, despite the growth in the insurance market figures, the extensive product development, also expected from the non-mandatory legislation, cannot be seen, as the market players do not seem to make use of the potential, offered by the flexibility of the law. Analysing the possible reasons of this situation, the author mentions the parallel presence of the former Civil Code and the mandatory structure of the law on compulsory motor liability insurance with a rigid, administrative focus, the restrictive interpretation in certain cases by the regulator, as well, as the resulting sociological effects, however, his conclusion is that the main explanation of the situation is connected with the imperfect operation of the Hungarian insurance market, the obstacles of meaningful competition and the uncertainties brought about by the interventions of the state into the market spheres.

Kulcsszavak: szabályozási módszerek, termékfejlesztés, gyakorlati jogérvényesülés
Key words: words: methods of regulation, product development, law enforcement in practice

JEL: G22, K12, K15

DOI: 10.18530/BK.2023.3-4.56
<http://dx.doi.org/10.18530/BK.2023.3-4.56>

I. Amiről szó lesz – és amiről nem

A piacok¹ – mert működésük és ezáltal létük függ tőle – szükségképpen kitermelik az ott lebonyolódó tranzakciók szabályozását. Ez történhet akár úgy, hogy a feladatot felvállalja az állam, ennek hiányában pedig a piac, lényegében szokásjogi úton, maga is létrehozhat szokványokat, mintaszabályokat, amelyek a gyakorlatban ezt a szabályozó szerepet betöltik, s utóbb akár állami megerősítést is nyerhetnek.²

A jogi szabályozás természetesen tükrözi azokat az életviszonyokat, a társadalomban és annak alrendszerében tapasztalható érdekkonfliktusokat, amelyeknek rendezésére hivatott. Ha ezt nem tenné, aligha lehetne eredményes. Fontos hangsúlyozni, hogy ez az összefüggés inkább tendenciaszerű és korántsem mechanikus: független és innovatív joggyakorlat mellett egy elavult, korábbi viszonyokat tükröző szabályozás is sokáig működőképes lehet, miként előfordulhat az is, hogy a jogszabályok inkább a jogalkotó jövőről alkotott vízióját, mintsem a konkrét valóságot jelenítik meg.

A piac és a piaci tranzakciókra vonatkozó szabályrendszer összefüggése fordítva is igaz kell, hogy legyen. A jogi szabályozás mindenkori tartalmából és módszeréből alappal következtethetünk a korabeli piac belső struktúrájára, résztvevőire és működésére is.

A továbbiakban a piac és a szerződési szabályozás összefüggését a magyar biztosítási piac kapcsán, két Polgári Törvénykönyvnek, a korábbinak – az 1959. évi IV. törvény (rPtk.) – és a hatályban lévőnek – a 2013. évi V. törvény (Ptk.) – a biztosítási szerződésekre vonatkozó szabályai, struktúrája és működési modellje összevetésével kíséreljük meg bemutatni, szándékosan mellőzve a közjogi összefüggéseket. Tanulmányunknak továbbá nem célja a korábbi és a jelenlegi magyar biztosítási szerződési jog szisztematikus összehasonlítása, így nem térünk ki arra a jogfejlődési sajátosságra sem, hogy a múlt század kilencvenes éveiben – anélkül, hogy ez a rPtk. biztosítási szerződésről szóló szabályaiban is tükröződött volna – egy sor új biztosítási magánjogi tartalmú szabály jelent meg a (közjogi) ágazati törvényekben, illetve a biztosítási szerződésre is értelemszerűen kiterjedt az Európai Unió fogyasztóvédelmi szabályozásának magyarországi recepciója.

A hatályos Ptk. szabályozási modelljének felvázolását követően azt is kézenfekvő megvizsgálni, hogy az új szabályozási struktúra a szerződési gyakorlatban mennyire érvényesül, a szemléletváltozás nyomán követhető-e a mindennapokban, kilenc évvel a Ptk. 2014. március 15-i hatálybalépése után.

A B2B fókusz egyebek között az is indokolja, hogy a piac működése ezen a területen közvetlenebbül kitapintható.

A felvetett kérdésekre a választ a továbbiakban elsősorban a gazdasági szervezetek biztosítási területén keressük. A B2B fókusz egyebek között az is indokolja, hogy a piac működése ezen a területen közvetlenebbül kitapintható, a kockázatok változatosabbak, és a termékek skálája szélesebb.

II. Két kódex – két világnézet

A biztosítási szerződést korábban a rPtk. XIII. fejezete, míg a hatályos jogban a Ptk. Hatodik Könyvének XXII. Címe (LXII–LXV. fejezetek) szabályozza.

1. A rPtk.

A rPtk.-ban a biztosítási szerződés szabályozása egyszerűnek mondható: általánosan érvényesül az *egyoldalú kogencia*³, jellemzőek a *felhatalmazó szabályok*, a törvény továbbá egy sor kérdés megoldását a biztosító – formailag a pénzügyminiszter jóváhagyására szoruló – „szabályzatára” utalja.

A konstrukció mögött vitathatatlanul jelen van a korabeli piaci résztvevők – a ténylegesen monopolhelyzetű Állami Biztosító és a szerződő felek – közötti aszimmetria. A rPtk. megalkotása idején a biztosítási szerződés tipikusan lakossági szerződésként létezett, a gazdaság szereplői közül a biztosítás csak a szövetkezetek részére volt elérhető. Az állami szervek és az állami vállalatok ugyanakkor biztosítási szerződéseket nem köthettek, esetükben a költségvetési kárrendezés intézményesült (amelyet egyébként szintén az ÁB bonyolított le). Megjegyzendő, hogy az Állami Biztosító a biztosítási szerződések alanyaként is inkább az állami költségvetés bevételi oldalának egyik forrását jelentette, gazdálkodása az ún. „maradékul” alapult.

Az ezredfordulóra – amikor a Ptk. kodifikációjának előkészítése elindult – az ímént meglehetősen leegyszerűsítéssel ábrázolt helyzet jelentősen változott. Egyfelől, a múlt század hatvanas éveinek végén elindult gazdaságirányítási reformok eredményeként a biztosítási szerződés tért nyert előbb az állami gazdálkodó szervezetek, később pedig az állami költségvetési szervek körében is, másfelől az 1989. évi rendszerváltást követően kialakult a biztosításban is a versenypiac, aminek az Állami Biztosító monopóliumának 1986. évi lebontása már megágyazott⁴. A biztosítás mint intézmény a gazdaság és az intézményi

rendszer „bevételét” követően olyan területeken is megjelent, mint az egészségügy vagy éppen az időskori gondoskodás, és az ezredfordulón úgy tetszett, hogy a biztosítás intézményes terjedésével a társadalom jelentős alrendszerei is új fejlődési pályára állíthatók.

2. A Ptk.

A Ptk. szabályozási modellje az intézmény fejlődésének ezt a formatív korszakát tükrözi. Szemben a rPtk. egységes megközelítésével, a Ptk. *elkülöníti a vállalkozási-intézményi (B2B) és a fogyasztói (B2C) biztosítások szabályozását*, ez utóbbi körben arra is figyelemmel, hogy a polgári jog általános fogyasztóvédelmi szabályai a biztosításban is érvényesülnek. Ennek megfelelően a B2B szférát a *szerződési szabadság és a diszpozitivitás* jellemzi, míg a B2C szférában az egyoldalú kogencia csak kivételesen, a törvényben kifejezetten felsorolt intézményeknél, illetve általános jelleggel a fogyasztói személybiztosításoknál érvényesül⁵. Garanciális szabályokat alkotott a Ptk. az egészségbiztosítási szerződést illetően is, feltételezve, hogy a magánbiztosításnak a közegészségügyben is kiemelkedő szerepe lesz⁶.

A diszpozitivitás mint szabályozási módszer nem csak annak elismerése, hogy a biztosítási szerződés alanyai közötti aszimmetria oldódik – a B2B kapcsolatokban például a nagyvállalati szektorban már aligha a biztosító az „erősebb fél”, míg a B2C kapcsolatokban a szerződő fogyasztó helyzetét az állam intézményes támogatása segíti. Az egyoldalú kogencia ehhez képest a szerződési rendszert szükségtelenül merevítheti, egyes megoldásokat indokolatlanul kizárhat. Emellett a jogalkotó – de legalábbis a szövegtervezet szerzőjének – várakozása volt az is, hogy a *széles körű diszpozitivitás előmozdítja a termékefejlesztést, és lehetőséget ad egyedi kockázatokkal kapcsolatos innovatív megoldások meghonosítására*. A magyar biztosítási piac ezzel elvi és jogtechnikai lehetőséget kapott a fejlett piacokhoz való felzárkózásra és az ott bevett, de Magyarországon a gyakorlatban tipikusan nem elérhető szerződési megoldások alkalmazására. A termékkör bővülése, differenciálódása fokozhatja a versenyt a piaci szereplők között, testre szabottabb megoldásokat eredményezhet, így a biztosítás olyan kockázatok, foglalkozások vagy társadalmi csoportok részére is elérhetővé válik, ahol az intézmény még nem vert gyökeret. A diszpozitivitás körülményei között emellett a nemzetközi biztosítási piac egyes speciális termékeinek eseti honosítása is egyszerűbb, csökkennek az ezzel összefüggő jogi kockázatok.

III. Vívódás a valósággal

A Ptk. hatálybalépése óta eltelt kilenc év szerződési gyakorlatának tapasztalatai alapján úgy tűnik, hogy nemcsak a rugalmasabb szerződési szabályozás termékefejlesztést ösztönző hatásához fűződő várakozás *nem igazolódott* egyelőre, de nem változott látványosan a szerződési gyakorlat szemlélete sem. A biztosítók a diszpozitivitás adta lehetőségeket a B2B kapcsolatokban elsősorban saját jogi pozícióik erősítésére használták fel, de úgy tűnik, a szerződési szabadságba belefér a korábbi, a Ptk. szemlélete által már meghaladott megol-

dások „átmentése” is⁷. Elgondolkodtató emellett, hogy az utóbbi években a B2C területen a termékfejlesztés mögött több esetben is felügyeleti – és nem a piacról jövő – kezdeményezéseket találni (csak példaként utalunk az etikus életbiztosítás és a Minősített Fogyasztóbarát Otthonbiztosítás programjaira).

A Ptk. adta lehetőségek kihasználatlansága nehezen érthető akkor, amikor a biztosítási szektor – a 2007. és 2012. közötti stagnálást követően – *fejlődő pályán van*, a biztosítók összes díjbevétele 2021-ben 1,376.5 Mrd Ft volt, ami az előző évhez képest 10,75 százalékos növekedést jelent.

A rugalmasabb szerződési szabályozás termékfejlesztést ösztönző hatásához fűződő várakozás nem igazolódott egylőre.

Egy jogszabály gyakorlati érvényesülését és hatását számos, különböző körülmény befolyásolja. Ezek között említhető egyfelől a jogi környezet (más jogszabályok, illetve az azt alkalmazó hatóságok szemlélete), másfelől a piaci hatások, amelyek egyes szabályok érvényesülését segíthetik, másokét pedig akadályozhatják. A következőkben ezt a két oldalt vizsgáljuk.

IV. Jog és szociológia

1. A rPtk. „tehetetlenségi nyomatóka”

Egy jogszabály sem számolhat azzal, hogy hatálybalépése időpontjától kezdve nyomban és teljes mértékben érvényesül, illetve a gyakorlatban a tárgykörében korábban hatályban volt szabályokat azonnal felváltja. Az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetében a múlt század nyolcvanas éveiben a gazdálkodó szervezetek szerződési rendszerével kapcsolatban végzett ténykutatások azt igazolták, hogy a jogszabályok megváltozása nem azonnal és nem teljes körűen eredményez változást a szerződési gyakorlatban, a szerződések nagy többségét kezelő nem jogász értékesítők körében a korábbi rendelkezések, akár csak a korábbi jogszabályi nomenklatúra, *tovább élnek, hatást gyakorolnak*.⁹ A biztosítás területén is napi tapasztalat például, hogy az ott dolgozók a rPtk. szóhasználatának megfelelően az általános szerződési feltételeket „szabályzatnak” nevezik, a szerződés díjnemfizetés miatti automatikus megszűnését továbbra is élő intézményként kezelik, továbbá úgy tartják, hogy a biztosítási szerződésre csak a szerződő fél tehet ajánlatot, és a sort lehet még folytatni. A rPtk. „továbbélését” emellett bizonyos fokig érthetővé teszi, hogy a biztosítás tartós jogviszony, így – bár csökkenő számban – mind a mai napig vannak olyan biztosítási szerződések, amelyekre *jog szerint is a rPtk. vonatkozik*,¹⁰ a bíróságok gyakorlatában pedig még jó ideig lesznek olyan jogviták, amelyekre a rPtk. irányadó, *így a korábbi szabályozás a jogi közgondolkodásból is csak lassan szorulhat ki*.

2. A Gfbt. miatt eleve megkettőződött biztosítási szerződési jog

A Ptk. hatását tovább gyengítheti, hogy a nem-életbiztosítási ág szerződésállományának jelentős részét¹¹ kitevő kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás szabályozása Magyarországon mindig is külön úton járt, a hatályos szabályokat a 2009. évi LXII. törvény (Gfbt.) tartalmazza. Szabályozási módszerét tekintve a Gfbt. *kógens*, a szabályok tartalma pedig több ponton nemcsak a megalkotásakor még hatályban volt rPtk.-tól, hanem a Ptk.-tól is eltér, jóllehet a Ptk. első tervezete már a Gfbt. előkészítése időszakában is ismert volt, így egy esetleges intézményi koordinációnak aligha lehetett volna akadálya.

A Gfbt. és a Ptk. viszonya ugyan formailag a Gfbt. időközi módosításával rendeződött – az újonnan beiktatott utaló szabály értelmében, ha a Gfbt. eltérő rendelkezést nem tartalmaz, a szerződésre a Ptk. rendelkezései alkalmazhatók [Gfbt. 8.§ (5) bekezdése] –, de a gépjármű-felelősségbiztosítás magánjogi szabályait átszövő, *a szerződések adminisztrációja szempontjából domináns* közigazgatási jogi szabályrendszer (közte a BM központi gépjármű-nyilvántartás) adottságai a gyakorlatban nem teszik lehetővé, hogy a Ptk. intézményei a gépjármű-felelősségbiztosítás eszköztárát észrevehetően gazdagítsák: hiába jogszerű egy megoldás a polgári jog oldaláról, ha a szerződés maga nem rögzíthető a gépjárművek központi nyilvántartásában (ez jelenleg az akadálya pl. a járműtulajdonos finanszírozó által az üzembentartók mint biztosítottak javára kötött, nyílt végű csoportos gépjármű-felelősségbiztosítási szerződéseknek).

Meg kell említeni, hogy egyes biztosítók újítási kísérleteit a felügyelet szegte el, amennyiben a gépjármű-felelősségbiztosítási szerződésekben, a potenciális károsultak feltétlen védelmére hivatkozással, az önrészesedés alkalmazását megtiltotta.¹²

A Gfbt. és a Ptk. közötti feszültség feloldása véleményünk szerint csak új jogalkotás útján lehetséges, amire alkalmat kínálhat a jövőre hatályba lépő új uniós gépjármű-felelősségbiztosítási irányelv küszöbön álló átmenetése a magyar jogba. A téma részletes kifejtése meghaladná a jelen tanulmány kereteit, ezért itt csak jelezzük, hogy véleményünk szerint a B2B szektorban *nem indokolt* a jelenlegi merev, „egydimenziós” szabályozás fenntartása. A Gfbt.-nek a gépjárműflottákra vonatkozó, ma is létező kivételei további bővítésével el kellene jutni ahhoz, hogy *a szerződő fél meghatározásában a Ptk. szabályai, a biztosítási díj meghatározásában pedig az egyéni kockázatbíráláson alapuló általános vállalási módszerek érvényesüljenek*.

3. A biztosító nyilvántartási rendszere mint jogalakító tényező

A gyakorlatban azonban nemcsak az állami központi nyilvántartások lehetnek hatással a biztosítási szerződések tartalmára, hanem érdemi szerephez juthatnak az egyes biztosítótársaságok által használt szerződés-nyilvántartó, illetve pénzügyi számítástechnikai rendszerek is. Ezek működési korlátai és a fejlesztés jelentős költségei egyaránt *szűkíthetik* az adott biztosító szerződési mozgásterét. Ha például a program a gépjárműflotta időszakos díjelőírásánál ki-

sebb összegű díjbefizetést csak valamennyi jármű együttes fedezete időtartamának arányos rövidítésével képes kezelni, nincs valós esély arra, hogy a szerződő határozza meg, hogy az előírtnál kevesebb díjat mely járművei teljes időszakos díjelőírására számolják el.

A számítógépes rendszerekkel összefüggő szóhasználat mindenestre a biztosítási szerződési jogi nomenklatúrát gazdagítja. A szerződésnek a rendszerben „törölt” státusa természetesen nem jelenti azt, hogy a biztosítás jogi értelemben is szükségképpen megszűnt volna, miként az is előfordulhat, hogy az ügyfél által be nem fizettként nyilvántartott díj a valóságban már régen beérkezett, csak éppen a függő számlán van, mert a rendszer valamilyen okból nem volt képes azt az adott szerződésre könyvelni.

A jelenségnek a szociológiai érdekeségén túlmenően szerződési jogi relevanciája annyiban lehet, hogy a szabályozás diszpozitivitását a biztosító az általa használt nyilvántartó rendszer adott esetben korlátozott tulajdonságaihoz igazított szerződési megoldás kialakítására veszi igénybe.

4. A keményebb „soft law”

Magyarországban a biztosítási termékek előzetes hatósági engedélyezésének rendszere ugyan az ezredfordulóra minden területen megszűnt, azonban a gyakorlatban megmaradt, hogy a biztosítók a termékfejlesztés során informálisan kikérték a felügyelet véleményét a leendő új módozatról, annak egyes elemeivel kapcsolatban informálisan konzultáltak. Ez a szokás a biztosítási közjogban utóbb intézményesült. Korábban a PSZÁF, ma pedig a Magyar Nemzeti Bank a felügyelt intézmények vagy a pénzügyi szektor valamelyik ágazatába belépni kívánó személyek részére a vonatkozó jogszabályok orientáló értelmezésére *állásfoglalásokat* ad ki, amelyek révén valamely nem vagy ellentmondóan szabályozott kérdésben a saját álláspontját ismerteti. A közkeletű kifejezést használva, az állásfoglalás „soft law”, amennyiben *nem kötelező erejű*.¹³

A tapasztalat szerint a felügyeleti állásfoglalás szociológiai értelemben mégis *normaként érvényesül*, hiszen az a hatósági eszközökkel rendelkező MNB véleményét tükrözi. Az állásfoglalások nagy többsége közjogi témákról szól, a biztosítási szerződési jog szempontjából ugyanakkor éppen azon a területen tapasztalható a Ptk. betűjével is ellentétes, megszorító felügyeleti jogértelmezés, amely a dolog természeténél fogva az innovációk egyik fontos forrása lehet. A *csoportos biztosítások* körében mind a korábbi PSZÁF, mind az MNB jogértelmezési gyakorlata következetesen képviseli, hogy a szerződések érvényességéhez – jöllehet ez a Ptk. 6:440. és 6:442.§ rendelkezéseiből egyáltalán nem következik – a csoportot szervező szerződő fél saját biztosítási érdeke is szükséges lenne: „a szerződő fél és a biztosítottak között a biztosítási érdeket is megteremtő, a csoportos biztosítási szerződéstől független viszonyoknak kell fennállnia”¹⁴. A felügyeleti gyakorlatnak a csoportos biztosítások szervezése és a biztosításközvetítés viszonyát, közjogi elhatárolását célzó következtetéseit nem vitatva, látni kell, hogy a csoportos biztosítások területének szűkítése a piaci kezdeményezések ellen hat, ezzel a termékfejlesztés egyik lehetséges módját korlátozza.¹⁵

V. Piaci szimptómák

A magyar biztosítási szektor fejlődését tükröző pénzügyi adatok ellenére – ha úgy tetszik, belülről nézve – a hazai biztosítási piac *nem szárnyal*, működésében a nemzetközi szinten megfigyelhető, a pandémiával összefüggésbe hozott, de most már attól függetlenül is jellemző „hard market” jellemzői fokozottan látszanak érvényesülni.

A szimptómák közül talán a legfontosabb a *biztosítói étvágy csökkenése*, a tendenciaszerűen tapasztalható kockázatszűkítés, a magas vagy nem kellően ismert kockázatok nehéz biztosíthatósága. Ez utóbbi a B2B szférában immár nem árazási kérdésként, hanem kapacitáshiányként jelentkezik, és egyáltalán nem kedvez a termékfejlesztésnek, az újonnan jelentkező kockázatok innovatív bevonásának a biztosításba, sőt – mint az pl. a cyber kockázatok esetében látható – már a korábban a biztosítók által művelt termékek sem elérhetőek. A biztosítók vállalói a nem standard megoldások alkalmazásában személy szerint sem érdekeltek, mert a járt út elhagyásával vállalt kockázatok realizálódása, a biztosítónak jelentős pénzügyi veszteséget okozó káresemény akár egzisztenciális következményekkel is járhat.

A szimptómák közül talán a legfontosabb a biztosítói étvágy csökkenése, a tendenciaszerűen tapasztalható kockázatszűkítés.

Nem segítik továbbá a biztosítói innovációt a *működési környezetet jellemző bizonytalanság*, az egyik napról a másikra bevezetett extra ágazati adók, a szabályozás és a felügyelet mellett az utóbbi időben megjelenő állami tulajdonosi térfoglalás a piacon, melynek közvetett hatása a piaci koncentráció. Ebben a helyzetben a Ptk. biztosítási szabályait jellemző diszpozitivitástól a *szerződési innovációt önmagában nem várhatjuk*. Ha a piaci folyamatokba történő állami beavatkozások állandósulnak, ezzel párhuzamosan az állam, szabályozói magatartásával nem feltétlenül konzisztens módon, egyúttal piaci résztvevőként is fellép, ha a B2B piacon a résztvevők esélye az üzleti lehetőségekhez történő hozzáférésre nem azonos, ha nincs meritokrácia, az üzleti siker nem függ össze a szakmai teljesítménnyel, azaz nincs valódi, „fair” piaci verseny, aligha remélhető, hogy a Ptk. modellje által anticipált termékfejlesztési folyamatok valóban beindulnak. A diszpozitív Ptk. szempontjából aktuálisnak tűnik Kovács András „Falak” c. filmjének (1968) szövege: „A szemaforok zöldre vannak állítva, csak éppen felszedték a síneket”.

HIVATKOZÁSOK

- ¹A „piac” fogalmát a továbbiakban annak legáltalánosabb értelmében használjuk, mint minden olyan platformot, ahol gazdasági tranzakciók történnek az eladók és a vevők között.
- ²Ebbe a kategóriába sorolható legújabbban a magánkezdemenyezésként indult, utóbb az Európai Unió támogatását is megszerző projekt, a „Principles of European Insurance Contract Law” (PEICL), mint a felek által választható alternatív európai jogrend (optional instrument) megalkotására. A PEICL gyakorlati alkalmazásához még további európai jogalkotás szükséges. Ld. Principles of European Insurance Contract Law (PEICL), 2nd Expanded Edition (ed. Jürgen Basedow, John Birds, Malcolm Clarke, Herman Cousy, Helmut Heiss, Leander Loacker), Köln, 2016.
- ³„A jelen fejezet rendelkezéseitől a biztosítási szabályzat és a felek szerződése a biztosított, illetőleg a kedvezményezett hátrányára a törvény kifejezett engedélye nélkül nem térhet el.” [rPtk. 567.§ (1) bekezdése]
- ⁴1986. július 1. napjával a monopolista Állami Biztosító jogutódjaiként megalakult a Hungária Biztosító és az (új) Állami Biztosító, egymás között az ÁB portfólióját megosztva (a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás, az ipari és a nemzetközi biztosítások a Hungáriához, az életbiztosítások, továbbá a lakossági és a mezőgazdasági biztosítások az ÁB-hoz kerültek, de mindkét állami biztosítónak teljes körű engedélye volt valamennyi biztosítási ág művelésére). Érdekes, hogy a megosztott portfólió ellenére az első pillanattól kezdve éles verseny alakult ki a két jogutód között, azonban nem termékek, hanem brandek közötti versenyként – mindkét biztosító termékválasztéka gyakorlatilag azonos maradt.
- ⁵Ptk. 6:455. és 6:456.§
- ⁶Ptk. 6:488.§ (2) bekezdés a) pont, 6:489. és 6:490.§
- ⁷Megfigyelésünk igazolására elegendőnek látszik itt csak a biztosítási esemény fogalmával, illetve a tisztességtelen szerződési feltételekkel kapcsolatos újabb bírói gyakorlatra utalni. Vö. *Wellmann György (szerk.): Polgári Jog. Kötelmi Jog. A Ptk. magyarázata VI/VI. köt. 4. kiadás, Budapest, 2021. pp. 632-634.*
- ⁸Vö. mabisz.hu/wp-content/uploads/evkonyv/mabisz-evkonyv-2022-HU.pdf 9.
- ⁹Ld. *Harmathy Attila: Ténykutatások a polgári jogi szerződések körében, Állam- és Jogtudomány 1976/4. 520-543. és Takáts Péter: Termékforgalom – vállalati magatartás – szerződések, Állam- és Jogtudomány 1984/4. pp. 602-625.*
- ¹⁰Az átmeneti rendelkezésekről ld. a 2013. évi CLXXVII. törvény (Ptké.) 55.§ (1) bekezdését. A Ptk. hatálybalépését megelőzően hatályba lépett biztosítási szerződések esetében ma is a rPtk. alkalmazandó, ha a szerződés még nem járt le, vagy a határozatlan időtartamra létrejött biztosítási szerződést évről évre megújították.
- ¹¹A kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás díjbevételének aránya az összes nem-életbiztosítási díjbevételből 38,8% mértékű volt 2021-ben (Vö. mabisz.hu/wp-content/uploads/evkonyv/mabisz-evkonyv-2022-HU.pdf 14.).
- ¹²Ld. a PSZÁF JÉ-II/B-113/2010. sz. határozatát. Csak megjegyezzük, hogy az önrészesedés a felelősségbiztosításban nem feltétlenül jár a potenciális károsult teljes kártalanításának veszélyeztetésével: ismert szerződési megoldás, hogy a biztosító a kárt a károsult részére teljes összegben téríti, majd az önrészt a biztosítóval elszámolja.
- ¹³Részletesen ld. az MNB Tájékoztatóját: www.mnb.hu/felugyelet/szabalyozas/allasfoglalasok/allasfoglalas-keressel-kapcsolatos-eljarasok-es-elvek.
- ¹⁴A *biztosításközvetítés, illetve biztosítottak csoportos biztosításhoz történő csatlakoztatása elhatárolásának szempontjai*; letölthető: [https://alk.mnb.hu/data/cms2434071/tmp82F.tmp\(11584505\).pdf](https://alk.mnb.hu/data/cms2434071/tmp82F.tmp(11584505).pdf) (2015). Hasonlóan: *Csoportos biztosítási termék alkusz általi terjesztése*, letölthető: https://alk.mnb.hu/data/cms2599111/44756_7_2022.pdf. és *Csoportos balesetbiztosítási termék független biztosításközvetítő általi értékesítése*, letölthető: 24134_3_2023_Allasfoglalas_Internetre.pdf (mnb.hu).
- ¹⁵A téma részletes feldolgozását ld. *Rabár Olga: A diszpozitivitás hatása a biztosítási jog komplexitására – Lehetőségek a csoportos biztosítások területén*, Szakdolgozat, ELTE JoToKI, Budapest, 2015. és *Sárosi Fanni: A csoportos biztosítások közjogi és magánjogi vonatkozásai*, Szakdolgozat, ELTE JoToKI, Budapest, 2023.

IRODALOMJEGYZÉK

- Harmathy Attila: Ténykutatások a polgári jogi szerződések körében, *Állam- és Jogtudomány* 1976/4. pp. 520–543.
- Principles of European Insurance Contract Law (PEICL), 2nd Expanded Edition (ed. Jürgen Basedow, John Birds, Malcolm Clarke, Herman Cousy, Helmut Heiss, Leander Loacker), Köln, 2016. <https://doi.org/10.9785/9783504384753> Letöltés: 2023.10.04.
- Rabár Olga: A diszpozitivitás hatása a biztosítási jog komplexitására – Lehetőségek a csoportos biztosítások területén, Szakdolgozat, ELTE JoToKI, Budapest, 2015.
- Sárosi Fanni: A csoportos biztosítások közjogi és magánjogi vonatkozásai, Szakdolgozat, ELTE JoToKI, Budapest, 2023.
- Takáts Péter: Termékforgalom – vállalati magatartás – szerződések, *Állam- és Jogtudomány* 1984/4. pp. 602–625.
- Wellmann György (szerk.): *Polgári Jog. Kötelmi Jog. A Ptk. magyarázata VI/VI. köt. 4. kiadás, Budapest, 2021.*